

Verdienstelijk in recht

© Copyright MERITIUS® Gent

In dit nummer

<i>Het cassatiearrest van 15 mei 2009 als aanzet</i>	1
<i>Terug naar de principes</i>	2
<i>Uitvoering of ontbinding ?</i>	2
<i>Uitvoering in natura</i>	2
<i>Uitvoering bij equivalent</i>	3
<i>Gerechtelijke ontbinding</i>	3
<i>Exceptio non adimpleti contractus of enac</i>	4
<i>En terug naar het begin</i>	4

De actiemiddelen van de teleurgestelde koper

Luc STOLLE

We merken dat in de praktijk vaak onduidelijkheid bestaat omtrent de actiemogelijkheden van de koper tegen verkeerde leveringen, leveringen van niet-conforme goederen, het opduiken van “verborgen gebreken”, etc. Een cassatiearrest van 15 mei 2009 toonde nogmaals aan dat de verwarring soms “doorsijpelt” tot voor de hoven van beroep. Een overzicht van de principes leek ons dan ook nuttig.

We behandelen hieronder het zgn. “gemene kooprecht”. Er zijn bijkomende regels die extra bescherming verschaffen aan consumenten en die niet binnen het bestek van deze nieuwsbrief vallen. Internationale koop-verkoopovereenkomsten worden dan weer bijkomend beïnvloed door internationale regels zoals het Verdrag van Wenen.

Het cassatiearrest van 15 mei 2009 als aanzet

Het Hof van Cassatie deed in zijn arrest van 15 mei 2009 een principieuitspraak omtrent de vorderingsmogelijkheden van de koper wegens niet-conforme levering van de aangekochte goederen, meer bepaald m.b.t. de mogelijkheid tot combinatie van diverse vorderingen.

We grijpen dit cassatiearrest aan om de actiemogelijkheden van de koper n.a.v. “foute” leveringen op een rijtje te zetten.

De feiten die tot het cassatiearrest hebben geleid, zijn eenvoudig: een winkelier bestelde een lading beton voor het vloeroppervlak van zijn winkelruimte. Het beton bleek bij de levering van slechte kwaliteit. De winkelier weigerde daarom de factuur van de betonleverancier te voldoen.

De zaak kwam voor het Hof van Beroep te Antwerpen. Het Hof wees de vordering van de betonleverancier tot betaling van de factuur af. Bovendien veroordeelde het Hof de betonleverancier tot vergoeding van de kosten om het beton geschikt te maken voor het gebruik waartoe het bestemd was. De betonleverancier was het niet eens met deze “dubbele” uitspraak en

tekende cassatieberoep aan.

Het Hof van Cassatie volgde de redenering van de betonleverancier. Dit Hof oordeelde dat, nadat het beton op kosten van de leverancier geschikt is gemaakt voor het beoogde gebruik, de initiële factuur door de koper dient te worden voldaan.

Er is inderdaad een onderscheid tussen de opschorting van de betaling van de factuur door de winkelier in afwachting van het herstel van de betonvloer en de definitieve bevrijding van zijn betalingsverplichting: de koper kan inderdaad zijn betalingsverbintenis opschorten zolang hij geen conforme levering heeft ontvangen, doch eenmaal de verkoper zijn fout heeft hersteld, dan dient de factuur te worden betaald.

Het Hof van Cassatie oordeelde dan ook terecht dat het Hof van Beroep te Antwerpen niet kon oordelen dat de koper van “slechte” beton én de factuur niet diende te betalen én aanspraak kon maken op vergoeding voor de kosten om het beton geschikt te maken voor het gebruik waartoe het bestemd is.

Terug naar de principes

Een verkoper moet de goederen leveren die conform zijn met datgene wat in de overeenkomst is afgesproken (1604 B.W.).

De levering van niet-conforme goederen moet onderscheiden worden van de goederen die behept zijn met verborgen gebreken (art. 1625 B.W.). Verborgene gebreken zijn namelijk gebreken die een nauwlettende koper niet dadelijk bij de levering kan of moest merken.

Cruciaal is het moment van aanvaarding. De aanvaarding dekt namelijk de niet-conformiteit die de koper bij de levering heeft vastgesteld of had moeten vaststellen. Hetzelfde geldt overigens voor zichtbare gebreken. Door de aanvaarding bevestigt de koper m.a.w. dat het geleverde goed conform het verkochte goed is en vrij is van (zichtbare) gebreken. Na de aanvaarding van de levering kunnen enkel nog de verborgen gebreken worden aangevochten.

De koper heeft aldus een onderzoeksplicht op het ogenblik van de levering: hij moet de conformiteit en mogelijke gebreken van de geleverde goederen nagaan. In voorkomend geval moet hij de levering weigeren.

Uitvoering of ontbinding ?

Wanneer de verkoper zijn leveringsverplichting niet (correct) is nagekomen, dan heeft de koper diverse opties: ofwel dwingt hij de verkoper de overeenkomst *uit te voeren*, ofwel vordert hij de *ontbinding* van de overeenkomst. Deze keuze komt uitsluitend toe aan de koper. Zij kan noch door de rechter, noch door de verkoper worden opgelegd. De keuze van de koper wordt enkel beperkt door het verbod op "rechtsmisbruik", hetgeen impliceert dat de koper de keuze te goeder trouw moet maken.

Uitvoering in natura

De uitvoering in natura is de normale wijze van uitvoering van verbintenissen. De schuldeiser vordert in dat geval datgene waar hij recht op heeft: de koper zal eisen dat de verkoper een conforme zaak levert of de geleverde zaak conform maakt. Een additionele vergoeding voor de "ondertussen" geleden schade blijft in voorkomend geval mogelijk.

Het onderscheid tussen niet-conforme levering en verborgen gebreken is relevant voor wat betreft de termijn binnen dewelke de rechtsvordering moet worden ingesteld enerzijds en de mogelijke sancties anderzijds.

Het eerste onderscheid situeert zich op het vlak van de vorderingstermijn: de vordering wegens verborgen gebreken moet binnen "korte termijn" na de ontdekking van het verborgen gebrek worden ingesteld; de vordering wegens de niet-conforme levering is niet onderworpen aan deze korte termijn: zij dient ingesteld te worden binnen de gemeenrechtelijke tienjarige verjaringstermijn. Het tweede verschil betreft de sanctiemiddelen: bij verborgen gebreken kan de koper kiezen ofwel voor de teruggave van de zaak en de terugbetaling van integrale prijs (zgn. *actio redhibitoria*), ofwel voor prijsvermindering (zgn. *quantum minoris*); bij niet-conforme levering gelden de gemeenrechtelijke sancties waarover we het hierna zullen hebben: uitvoering in natura of bij equivalent of ontbinding van de koopovereenkomst.

Alvorens de sancties nader toe te lichten wijzen wij erop dat een schuldeiser die zijn schuldenaar wil dwingen om de aangegane verbintenissen na te komen of de niet-uitvoering ervan wil doen bestraffen, voorafgaandelijk in gebreke moet stellen. Die verplichting geldt dus ongeacht de sanctie waarvoor de schuldeiser opteert. Dit principe geldt onverkort bij niet-conforme levering van de verkochte goederen.

Uitvoering in natura is niet enkel een recht van de schuldeiser, maar ook van de schuldenaar: biedt die laatste de uitvoering in natura aan, dan is de schuldeiser ertoe gehouden die te aanvaarden, tenzij ze niet meer mogelijk is of hem geen voldoening schenkt.

Uitvoering bij equivalent

Uitvoering bij equivalent (*i.e.* zgn. «vervangende schadevergoeding») is een subsidiaire sanctie. De verkoper zal in dat geval tot betaling van een geldsom worden veroordeeld, die de schade die de koper opliep integraal vergoedt. De vergoeding van de integrale schade impliceert de vergoeding voor zowel het geleden verlies (*damnum emergens*) als de gederfde winst (*lucrum ces-*

sans).

Opgemerkt moet worden dat, ook al voert de verkoper zijn verbintenissen “slechts” bij equivalent uit, hij in dat geval zijn contractuele verplichtingen zonder meer is nagekomen, zodat ook de koper in principe zijn betalingen zal moeten verrichten.

Gerechtelijke ontbinding

De koper kan ook de (gerechtelijke) ontbinding van de overeenkomst vorderen.

In voorkomend geval wordt dus geen uitvoering gevraagd van de overeenkomst en gaan de wederzijdse verbintenissen tussen de partijen teniet. In tegenstelling tot de uitvoering in natura of bij equivalent, sanctioneert de ontbinding dus niet enkel de tekortkoming van de wederpartij, maar bevrijdt zij tevens de schuldeiser van diens eigen verbintenissen (bijv. de verbintenis tot betaling van de factuur).

De gerechtelijke ontbinding sluit een bijkomende schadevergoeding niet uit. Deze schadevergoeding beoogt evenzeer integrale vergoeding van alle geleden schade.

Hoe wordt nu de gerechtelijke ontbinding bekomen?

Het uitgangspunt is dat elke wederkerige overeenkomst geacht wordt een zgn. (ongeschreven) “ontbindend beding” te bevatten in geval van ernstige tekortkoming door één van de contractpartijen. De beslissing of dergelijke ernstige tekortkoming aanwezig is, ligt evenwel niet bij de partijen. Enkel de rechter kan oordelen of de tekortkoming voldoende ernstig is om de ontbinding te rechtvaardigen. De ontbinding kan m.a.w. enkel door de rechter worden uitgesproken.

Om aan de rechterlijke appreciatiebevoegdheid te ontsnappen voorzien de partijen soms in een zgn. (geschreven) “uitdrukkelijk ontbindend beding”. Dergelijk beding neemt evenwel niet weg dat de wederpartij toch de rechter kan vatten om de introeping van het beding te controleren en

haar desnoods een schadevergoeding toe te kennen wegens foutieve toepassing van het beding.

Volledigheidshalve dienen we erop te wijzen dat een uitdrukkelijk ontbindend beding de schuldeiser zijn keuzerecht niet ontnemt: niets belet hem m.a.w. alsnog de uitvoering in natura te vorderen.

Bij afwezigheid van een uitdrukkelijk ontbindend beding komt een partij soms in een situatie terecht waarin zij een overeenkomst wenst te ontbinden maar daarvoor niet wil wachten op de uitspraak van de rechter.

Hier zit een merkwaardige juridische kronkel: hoewel het Hof van Cassatie meent dat de eenzijdige ontbinding door een contractpartij niet mogelijk is, neemt zulks niet weg dat een partij op de (gerechtelijke) ontbinding kan vooruitlopen door op eigen risico te beslissen haar verbintenissen niet uit te voeren en de wederpartij ter kennis te brengen dat zij de overeenkomst als beëindigd beschouwt. Wanneer de wederpartij deze ontbindingsbeslissing onrechtmatig acht, kan zij alsnog de rechter vatten. De rechter zal oordelen of de contractpartij door haar beëindigingsbeslissing een fout heeft begaan. Dat is bijv. het geval wanneer de wanprestatie van de wederpartij op zichzelf niet van aard was een gerechtelijke ontbinding te rechtvaardigen of wanneer de wederpartij niet in gebreke werd gesteld terwijl dit een nuttig gevolg kon hebben.

MERITIUS
ADVOCATEN - AVOCATS

Exceptio non adimpleti contractus of enac

Bij de aanvang van deze nieuwsbrief hadden we het over de opschorting van de betalingsverbintenis van de koper. Deze actie is een toepassing van de zgn. "exceptio non adimpleti contractus" of, kortweg "enac".

De *enac* is een tijdelijke exceptie die de partij de mogelijkheid biedt de uitvoering van de eigen verbintenissen op te schorten tot op het ogenblik dat de medecontractant zijn verbintenissen uitvoert of aanbiedt uit te voeren.

De *enac* kan slechts worden opgeworpen wanneer zij in verhouding staat tot de ingeroepen tekortkoming van de tegenpartij. Het moet bovendien gaan om onderling afhankelijke verbintenissen.

Er is dan weer niet vereist dat er sprake is van een voldoende ernstige wanprestatie die een ontbinding rechtvaardigt.

Hoewel door sommigen betwist, is het beter om de wederpartij, voorafgaand aan het invoeren

van de *enac*, schriftelijk in gebreke te stellen. De voorafgaande rechterlijke tussenkomst is daarentegen niet vereist voor de toepassing van de *enac*, hetgeen nochtans niet verhindert dat de wederpartij de rechter kan vatten om het al dan niet gerechtvaardigde karakter van de ingeroepen *enac* te beoordelen.

Ingeval de wederpartij definitief in gebreke blijft en de rechter op grond hiervan de ontbinding van de overeenkomst uitspreekt, kan de contractpartij die de *enac* inriep definitief van haar eigen verbintenissen (bijv. betaling van de initiële factuur) worden bevrijd. Indien de overeenkomst niet ontbonden wordt (bijv. in geval van uitvoering bij equivalent) blijven de wederzijdse verbintenissen evenwel bestaan en moeten zij in de regel worden uitgevoerd, hetgeen meteen wijst op het belang om voor de juiste actie tegen de in gebreke zijnde partij te kiezen.

Terug naar het begin ...

Op die manier zijn we opnieuw aanbeland bij het cassatiearrest van 15 mei 2009: daaruit blijkt dat het Hof van Beroep te Antwerpen het tijdelijk karakter van de *enac*, zoals ingeroepen door de winkelier, ten onrechte had "omgezet" in een

definitieve betalingsbevrijding, en dit terwijl het Hof van Beroep de betonleverancier tevens de verplichting had opgelegd de overeenkomst uit te voeren zoals initieel overeengekomen.

Onze kantoren

MERITIUS® GENT

Martelaarslaan 402 - 9000 Gent
Tel. +32 (0)9 269 70 70 - Fax +32 (0)9 269 70 71
info.gent@meritius.be

MERITIUS® BRUXELLES

Avenue Georges Henrilaan 431 - 1200 Bruxelles
Tel. +32 (0)2 735 91 56 - Fax +32 (0)2 734 35 00
info.brussels@meritius.be

MERITIUS® MONS

Rue Ste Gertrude 1 - 7070 Le Roeulx
Tel. +32 (0)64 66 50 12 - Fax +32 (0)64 67 60 93
info.mons@meritius.be

MERITIUS® NAMUR

Avenue Cardinal Mercier 46 - 5000 Namur
Tel. +32 (0)81 744 204 - Fax +32 (0)81 744 207
info.namur@meritius.be

MERITIUS® ANTWERPEN

Jules Moretuslei 374-376 - 2610 Antwerpen
Tel. +32 (0)3 825 55 00 - Fax +32 (0)3 825 56 00
info.antwerpen@meritius.be